

Dünyaca tanınmış fotoğraf sanatçımız Ara Güler, 40 yıldır olayları ve insanları belgeliyor

Tarihin görsel anlatımı

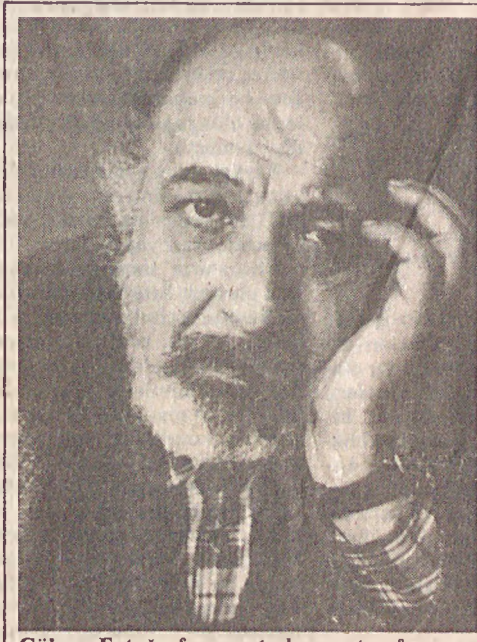
Fotoğrafı bir sanat dalı saymıyor Ara Güler, "Ben gazeteciyim" diyor. "Tarih artık yalnız masa başında yazılmıyor. Dünya görselliğe gidiyor. Biz de görsel bir tarihi yazıyoruz."

ALPAY KABACALI

Romanya'dan gelip İstanbul'u temelden sarsan depremden biraz sonra Galatasaray'daki atölyesinde buluştuk. "Hiç belli olmaz" dedi, "Bunun arkası gelebilir. İyisi mi açık havada oturalım". Kuledibi'ne gittik, Galata Kulesi'nin az ilerisindeki kahveye oturduk. Cenevizliler'den bu yana ayakta kalmış, yüzyıllara meydan okumuş o kunt yapıya güvenilebilirdi...

Muhabiri olduğu yabancı dergiler için Varto, Gediz, Adıyaman, Fethiye depremlerinin fotoğraflarını çekmişti. "Dünyada en çok korktuğum şey... Hiç çaresi olmayan bir felâket..." diyor. Varto depremini anlattı: "Bir yandan deprem oluyor, bir yandan insanlar ölümlerini çıkarmayı bekliyorlar... Yolun kıyısında, kopmuş telefon direkleri birbirine çarpıyor... Ağlaşan adamlar... Yer yarılmış, sıcak sular fışkırıyor..."

Manzara, çiçek fotoğrafları filan çekmekten, bunları "sanat fotoğrafı" diye sergilemekten hiç hoşlanmıyor Ara Güler. Öyle şeylerle ilgilenmiyor bile. O, olayların izinde: "Ben foto muhabiriyim" diyor, "Gazeteciyim. Biz, bir çeşit tarihçiyiz. Ta-

Güler - Fotoğrafın sanata benzer tarafı var.

rih artık yalnız masa başında yazılmıyor. Dünya görselliğe gidiyor. Biz de görsel bir tarihi yazıyoruz."

En başarılı portreleri çekmiş bir fotoğraf sanatçısı olarak tanınan Ara Güler bunu da önemsemiyor. "Gazetelerde kullanılması gerekiyor" diyor. "Ben, hayatı yakalayan bir adamım. Karşıma çıkıyor birtakım ünlü, önemli adamlar, çekiyorum. Ya da ben den istenildiği için çekiyorum." Böyle fazla önemsemeden fotoğraflarını çektiği yüzlerce kişi arasında yalnız sanat dünyamızın ünlüleri değil, Orson Welles'ten Churchill'e, Schagall'dan Bob Hope'a Alfred Hitchcock'tan Salvador Dali'ye kadar dünyaca tanınmış nice kişi var. Ama son yıllarında, yanına hiç kimsenin yak-

laşmadığı bir sırada Picasso'nun fotoğraflarını çekmiş olmasını önemsemiyor. Picasso'nun değerine, görsel dünyaya başka türlü bakılmasını sağlayan bir 'dahi' olduğuna inandığından...

"Cannes'ın kuzeyinde bir köyde yaşıyordum. Şatosu tepede... Bahçe kapısıyla şato arasında bir kilometre asfalt yol var. Dünyanın gelmiş geçmiş en zengin adamlarından biri. Hemen her gün hakkında kitaplar çıkıyor. Umurunda değil, okumuyor bile. Yanına ancak on kişi girebiliyor. Benim girebilmemin tek sebebi de yayıncısı Skira adına fotoğraf çekmem..."

Picasso'nun doksanıncı yaş gününü dolayısıyla Skira'nın çıkardığı kitabın kapağında da Ara Güler'in fotoğrafı yer alıyor.

PORTRE ARA GÜLER

Yaratıcı Amerikalılar

1928'de İstanbul'da doğdu. İÜ İktisat Fakültesi'ndeki öğrenimini yarıda bırakarak film stüdyolarında çalıştı. 1950'de Yeni İstanbul'da başladığı gazeteciliği Resimli Hayat ve Hayat dergilerinde foto muhabirliğiyle sürdürdü (1952-61). Daha sonra Stern, Paris-Match, Time, Life gibi dergilerin ve uluslararası ajansların foto muhabirliğini üstlendi. Az sayıda fotoğrafçıya verilen "Master of Leica" unvanına değer görüldü. Fotoğrafları Paris'teki Bibliothèque Nationale'e ve ABD'deki Nebraska Üniversitesi Sheldon Koleksiyonu'na alındı; 1967'de Kanada'da açılan "İnsanların Dünyasına Bakışlar", 1968'de New York Modern Sanatlar Galerisi'nde açılan "Renkli Fotoğrafın On Ustası" başlıklı sergilerde, 1968 Köln Photokina Fuarı'nda, 1972'de Paris'te Bibliothèque Nationale'de ve birçok başka sergide yer aldı. "Yaratıcı Amerikalılar" konulu sergisi dünyanın birçok büyük kentini dolaştı. Ara Güler'in Yaratıcı Amerikalılar'ı (1975) ve Fotoğraflar (1978) adlı albümleri yayımlandı.

Ara Güler'in babası Beyoğlu'nda eczacılık yapıyor, film stüdyolarına ilaç satıyordu. Küçük yaşta bir kamera ve gösterici edinmiş olan Ara Güler de sinemayla içli dışlı... İktisat Fakültesi'ndeki öğrenimini yarıda bırakıp film stüdyolarında çalışmaya başladı. Montaj, senkron, seslendirme, kamera asistanlığı... Günün birinde, bir dublaj stüdyosunda çalışırken yangın çıktı. En son o kurtarıldı. Babası artık film işlerinde çalışmasına izin vermedi. Filmcilikten umudu kesince, fotoğraf ile ilgilendi. Aynı zamanda tiyatroyla, edebiyatla... Öyküler yazıyordu. Bir öyküsü, 1950'de Yeni İstanbul gazetesinin açtığı "Dünya Hikâye Yarışması"nda mansiyona değer görüldü. O yıl Yeni İstanbul'a foto muhabiri olarak gir-

di. Çektiği ilk fotoğraf, Gümüşsuyu'nda, teknik üniversite yakınındaki, Ticaniler tarafından kırılmış Atatürk heykeli...

Orhan Veli, Sait Faik gibi şairlerin, yazarların fotoğrafları da gençlikte kurulan dostluklardan, Çiçek Pasajı'nda birlikte içilen o yıllardan kalma...

Polis, spor, adliye, Beyoğlu muhabirlikleri... Kısa bir süre Hürriyet gazetesi... 1952'de aylık Resimli Hayat dergisi, sonra haftalık Hayat... 1961'de serbest çalışmaya başlıyor.

1956'da fotoğrafın büyük ustalarından Henri Cartier - Bresson'la tanıştıktan sonra dünyanın dört bir yanına servis veren Magnum Photos ajansının üyelerinden biri oluyor. Ardından, Almanya'nın en büyük dergisi Stern'in, Time ve Life başta olmak üzere çok sayıda dergi ve kitap yayımlayan Time Inc.'in, Paris - Match dergisinin foto muhabirliklerini üstleniyor. O dönemden beri fotoğrafları, foto röportajları Avrupa ve Amerika'da çıkan çok sayıda dergide yayımlanıyor. Birçoğunu göremiyor bile bunların. Şimdi aynı zamanda ABD'deki Kanuni Sergisi'ni düzenleyen-Smithsonian Enstitüsü'nün Ortadoğu muhabiri ve Status dergisinin röportaj yazarı.

İngiltere'de çıkan Photographic Annual, 1961'de dünyanın en iyi yedi fotoğrafçısından biri olarak gösteriyor Ara Güler'i. Aynı yıl American Society of Magazine Photographers'a alınıyor biricik Türk üye olarak. 1962'de, çok az sayıda fotoğrafçıya verilen "Master of Leica" unvanına değer görüldü. Aynı yıl, İsviçre'de yayımlanan en önemli fotoğraf dergilerinden Camera, onunla ilgili bir özel sayı hazırlıyor. 1973'te ABD'ye çağırılıyor; ülkenin en ünlü kültür, sanat ve bilim adamlarından 43'ünün fotoğraflarını çekiyor. Yıllardır bütün dünyayı dolaşıyor; savaşlara (Beyrut'a çıkartma, Amman'da Kerame çatışmaları, Eritre savaşı vb.), daha nice olaylara tanık oluyor.

Yavuz'un Sonu adlı 16 mm'lik, 31 dakikalık bir belgesel filmi var: Stern dergisi Birinci Dünya Savaşı öncesinde bir Alman gemisi olan Yavuz'la ilgili bir röportaj isteyince, konuyla ilgilenmeye başlıyor. Çok geçmeden, jilet yapmak üzere gemiyi sökmeye girişiyorlar. Yıllarca Gölçük'e gidip gelerek, Deniz Müzesi'ne bağlanması gereken tarihi geminin yok olup gitmesine tanıklık ediyor. Ancak on altı yılda çekilen film sansürden geçmiyor! Buna karşın, "İyi ki çekmişim" diyor Ara Güler. "Yoksa, hiçbir şey kalmayacaktı bize."

Fotoğrafı bir sanat dalı saymama ile birlikte, "Sanata benzer bir tarafı vardır" demekten de geri kalmıyor: "Çekenin bir dünya görüşü, bakış açısı, estetik anlayışı, sanat birikimi var. Olayların karşısında bütün bunlara göre ayarlanmış oluyoruz, hazır oluyoruz. Çekecek zamanı bekliyoruz; ona göre bakıyoruz..."

Onun bakış açısı, olaylara olduğu kadar insanlara da yönelik. Bir manzara çekiyorsa eğer, aynı zamanda içindeki yaşantıyı da ortaya koymak çabasında. Başka bir deyişle, insan dramını fotoğrafa aktarmaya çalışıyor. Tarla başı yıkımlarını ele alalım:

"Gidiyorum, bir ay izliyorum. Oradaki yıkımlarla ahbab oluyorum, kaçta yıkacaklarını öğreniyorum. Telefon ediyorlar yıkıma başlayacaklarında. Yalnız yıkımları değil, çevredeki halkı da çekiyorum. Sözelimi evinden indirdiği bir koltuğun başında düşünen bir insan... Arkada evi yıkılmış... Böyle bir kompozisyon... Önce insanları sevmek, onlarla ilgilenmek gerek. Bazı amatörler geliyor, yarım saat bakıyorlar; canları sıkılıyor, çekip gidiyorlar..."

"Türkiye'de fotoğraf alanında gerektiği ölçüde gelişme sağlanmadığını belirtiyor Ara Güler. Bunun ilk nedeni, fotoğrafın geniş olanaklar gerektirmesi. Önemli yabancı dergilerin gelmesi, izlenmesi de önemli bir eksiklik. Özellikle eleştiri yönünden:

"Fotoğraf dergilerinin Tom Miks'leri filan geliyor. Oysa eleştirileri, değerlendirmeleri okumak gerek. Jean Paul Sartre'ı iyi tanımak için onun eserlerini okumak yetmez, Sartre üstüne yazılmış kitapları da okumalısınız. Bir de birtakım amiplerin eleştiri diye yazdıkları şeylere bakıyorum da... Ben yokken birisi aleyhinde bir şeyler yazmış, dönünce gösterdiler. Mikrobiyolog olmadığım için öyle şeylerle uğraşmıyorum, kendi işime bakıyorum ben... Sonra fotoğrafı yanlış yola yöneltenler var. 1905'lerde filan yapılmış şeyleri tekrarlayıp duruyorlar. Gün batıyor, orada bir adam yürüyor, denizde bir sandal, onun gölgesi filan... Bunlar çoktan bitmiş..."

Son yıllarda çok sayıda fotoğraf yarışması açılıyor. Bunların hiç yararı olmuyor mu?

"Oluyor" diyor Ara Güler, "Birtakım insanlar fotoğraf makinelerini alıp sokağa çıkıyorlar. Görmeyi, bakmayı öğreniyorlar. Geçende bir sergiye gittim, iki amatör dört yıl boyunca lokomotifleri çekmişler. Güzel fotoğraflar vardı. Kaybolan bir dünyanın çramını anlatabilmişler."

